

Rola międzynarodowych kwalifikacji w procesie rozwoju i kształcenia specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w Polsce

EWELINA ZARZYCKA *

Streszczenie

Celem badania jest prezentacja międzynarodowych kwalifikacji najczęściej wybieranych przez specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w Polsce oraz ustalenie ich roli dla rozwoju tej grupy zawodowej. Badanie ma także ustalić, jak kwalifikacje te są postrzegane przez pracodawców, potencjalnych kandydatów na specjalistów ds. rachunkowości zarządczej oraz samych specjalistów. Badanie składa się z trzech etapów. Uzyskane wyniki pokazują coraz większe zainteresowanie międzynarodowymi kwalifikacjami w środowisku specjalistów ds. rachunkowości zarządczej. Dowodem na to jest rosnąca liczba studentów zdobywających te kwalifikacje oraz zainteresowanie pracodawców kandydatami posiadającymi te kwalifikacje. Także uczelnie wyższe otrzymujące akredytacje międzynarodowych instytucji certyfikujących zawód księgowego przyczyniają się do popularyzacji tych kwalifikacji wśród przyszłych specjalistów ds. rachunkowości zarządczej. Jak dotychczas w polskiej literaturze pojawiło się niewiele artykułów, w których zwrócono uwagę na rolę i wagę wybranych międzynarodowych kwalifikacji w kształtowaniu zawodu specjalisty ds. rachunkowości zarządczej.

Słowa kluczowe: specjalista ds. rachunkowości zarządczej, kwalifikacje, edukacja.

Abstract

The role of international management accounting qualifications in the process of education and development of management accountants in Poland

The aim of the study is to present the international qualifications that are most popular among Polish management accountants and to determine the role of those qualifications in the development of this professional group. This three-stage study will also show how these qualifications are viewed by employers and potential candidates for specialists in the field of management accounting. The results show an increasing interest of Polish management accountants in international qualifications, which is visible in the growing number of students gaining these qualifications, as well as an increasing interest of employers. Also, accreditation of universities contributes to the popularization of these qualifications among future management accounting specialists. So far few articles in Polish literature have highlighted the role and importance of selected international qualifications in the development of the management accounting profession.

Keywords: management accountant, qualifications, education.

* Dr Ewelina Zarzycka, adiunkt, Uniwersytet Łódzki, Wydział Zarządzania, Katedra Rachunkowości, ezarzycka@uni.lodz.pl

Wstęp

Zmiany, jakie zachodzą w globalnej gospodarce i otoczeniu przedsiębiorstw, powodują, że menedżerowie, podejmując decyzje, potrzebują właściwych informacji charakteryzujących się dobrą jakością i dostarczonych na czas. Rachunkowość zarządcza, której celem i zadaniem jest dostarczanie informacji menedżerom, jest niezbędnym elementem do uzyskania przewagi konkurencyjnej i przetrwania na rynku globalnym.

Już na przełomie XX i XXI wieku pojawiły się opinie, że specjalista ds. rachunkowości zarządczej nie tylko dostarcza informacji niezbędnych do podejmowania decyzji, ale staje się „specjalistą ds. informacji uczestniczącym w procesie decyzyjnym”. Bez wątpienia zmiany te powodują, że rosną wymagania stawiane przed kontrolerami finansowymi czy też specjalistami ds. rachunkowości zarządczej, a ich wiedza powinna być wszechstronna. Aktualne oczekiwania rynku pracy odnośnie do wiedzy, umiejętności czy kompetencji takiego specjalisty stawiają nowe wyzwania przed uczelniami wyższymi oraz organizacjami certyfikującymi ten zawód.

Szczególnie istotne jest to w przypadku Polski, w której popyt na rynku pracy na tę grupę specjalistów jest od kilku lat znaczący, natomiast polskie doświadczenia w obszarze ich kształcenia nie są tak duże, jak ma to miejsce np. w przypadku Stanów Zjednoczonych czy Wielkiej Brytanii. Co więcej, samo wykształcenie kierunkowe zdobywane na uczelniach wyższych wydaje się niewystarczające dla pracodawców, gdyż w Polsce dużym zainteresowaniem cieszą się międzynarodowe kwalifikacje w obszarze rachunkowości zarządczej, takie jak CIMA (Chartered Institute of Management Accountants) czy ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants). Wynika to najprawdopodobniej również z faktu, że w Polsce kształcenie w tym zawodzie przebiega w sposób rozproszony, bez instytucjonalnego wsparcia i nie działa tu obecnie żadna organizacja zrzeszająca takich specjalistów bądź inna instytucja, która aktywizowałaby kształcenie i rozwój w tej dziedzinie (Szychta, 2005).

Celem badania jest prezentacja międzynarodowych kwalifikacji najczęściej wybieranych przez specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w Polsce oraz ustalenie ich roli dla rozwoju tej grupy zawodowej. Badanie ma także ustalić, jak kwalifikacje te są postrzegane przez pracodawców, potencjalnych kandydatów na specjalistów ds. rachunkowości zarządczej oraz samych specjalistów. Postawiono hipotezę badawczą mówiącą o tym, że międzynarodowe kwalifikacje mają znaczenie dla rozwoju badanej grupy zawodowej. Badanie składa się z trzech etapów. Najpierw zostaną omówione wymagania stawiane wobec kandydatów przez wybrane instytucje certyfikujące, a także zostaną przeprowadzone studia literaturowe w badanym obszarze. Kolejny krok to przegląd ofert pracy pojawiających się na popularnych portalach internetowych z punktu widzenia wymagań pracodawców w zakresie międzynarodowych kwalifikacji zawodowych oczekiwanych od kandydatów mających realizować zadania rachunkowości

zarządczej w organizacjach¹. W trzecim etapie zostanie dokonany przegląd polskich uczelni akredytowanych przez międzynarodowe instytucje certyfikujące, a także za pomocą kwestionariusza ankiety zostaną zbadane opinie studentów wybranego kierunku „Finanse i rachunkowość” w odniesieniu do międzynarodowych kwalifikacji zawodowych.

Przeprowadzone badania pokazują coraz większe zainteresowanie międzynarodowymi kwalifikacjami w środowisku specjalistów ds. rachunkowości zarządczej. Dowodem na to jest rosnąca liczba studentów zdobywających te kwalifikacje oraz zainteresowanie pracodawców kandydatami posiadającymi te kwalifikacje. Także uczelnie wyższe otrzymujące akredytacje międzynarodowych instytucji certyfikujących zawód księgowego przyczyniają się do popularyzacji tych kwalifikacji wśród przyszłych specjalistów ds. rachunkowości zarządczej.

Jak dotychczas w polskiej literaturze pojawiło się niewiele artykułów, które zwracają uwagę na rolę i wagę wybranych międzynarodowych kwalifikacji w kształtowaniu zawodu specjalisty ds. rachunkowości zarządczej (m.in. Szycha, 2005, 2011). Autorka niniejszego tekstu wypełnia lukę w tym obszarze, uzupełniając dotychczasową wiedzę i podejmując dyskusję o roli międzynarodowych kwalifikacji dla rozwoju rachunkowości zarządczej w Polsce.

1. Przegląd międzynarodowych kwalifikacji w obszarze rachunkowości wybieranych przez specjalistów w Polsce

Najpopularniejsze wśród polskich specjalistów ds. rachunkowości zarządczej kwalifikacje międzynarodowej to CIMA – kwalifikacja Chartered Institute of Management Accountants, ACCA – kwalifikacja the Association of Chartered Certified Accountants oraz CMA (Certified Management Accountant) – kwalifikacja Institute of Management Accountants.

1.1. Kwalifikacja CIMA

Kwalifikacja bezpośrednio przeznaczona dla specjalistów w obszarze rachunkowości zarządczej to kwalifikacja CIMA nadawana przez Instytut Rachunkowości Zarządczej (Institute of Management Accountants), założony w 1919 r. w Londynie. Obecnie posiada on 218 000 członków i studentów w 177 krajach świata, co czyni go jedną z czołowych organizacji profesjonalnych zrzeszających ekspertów w tej dziedzinie. CIMA koncentruje się na aspektach zarządzania przedsiębiorstwem i wykorzystania

¹ W związku z tym, że przedsiębiorstwa stosują bardzo zróżnicowane nazwy do opisanego stanowiska pracy w obszarze rachunkowości zarządczej, wstępna analiza ofert pozwoliła wybrać do badania te oferty, które poszukiwały pracowników mających realizować zadania i funkcje rachunkowości zarządczej, bez względu na nazwę stanowiska.

informacji zarządczej w tych procesach. Misją organizacji jest zwiększanie umiejętności biznesowych i menedżerskich pracowników, a także przygotowanie ich do podejmowania decyzji o charakterze operacyjnym i strategicznym. Organizacja CIMA, wskazując zawody i stanowiska, jakie można obejmować dzięki członkostwu CIMA, wymienia nie tylko specjalistę ds. rachunkowości zarządczej czy kontrolera finansowego, ale także dyrektora operacyjnego, menedżera ds. personalnych czy konsultanta marki (Witaj w CIMA Polska, 2014).

Aby zdobyć dyplom CIMA, studenci zdają 17 egzaminów, w tym rachunkowość finansową i zarządczą, etykę, prawo, tworzenie i wdrażanie strategii przedsiębiorstwa. Podobnie jak inne kwalifikacje CIMA jest podzielona na kilka etapów.

Pierwszy etap kończący się otrzymaniem certyfikatu CIMA z rachunkowości biznesowej (*CIMA Certificate in Business Accounting*) to etap wstępny studiów w obszarze rachunkowości zarządczej. Studenci zdają egzaminy z podstaw: rachunkowości zarządczej, rachunkowości finansowej, matematyki w biznesie, ekonomiki przedsiębiorstw oraz etyki, ładu korporacyjnego i prawa w biznesie.

Kolejny poziom to „poziom operacyjny”, kończący się *CIMA Diploma in Management Accounting*. Treści programowe trzech obszarów egzaminowanych na tym poziomie kwalifikacji za pomocą obiektywnych koncentrują się na operacyjnej działalności przedsiębiorstwa, w tym zarządzaniu organizacyjnym, rachunkowości zarządczej oraz sprawozdawczości finansowej i podatkach.

Z kolei *CIMA Advanced Diploma in Management Accounting* otrzymują studenci kończący „poziom zarządczy” po wykazaniu się wiedzą z kolejnych trzech obszarów, które swoim zakresem obejmują zarządzanie projektami, zarządzanie relacjami, zaawansowaną sprawozdawczość finansową i zaawansowaną rachunkowość zarządczą.

Poziom strategiczny kwalifikacji to kolejne trzy egzaminy w formie testów obiektywnych, pogłębiające wiedzę w obszarze zarządzania strategicznego, zarządzania ryzykiem i strategii finansowej. Wykazanie się trzyletnim doświadczeniem zawodowym i potwierdzenie umiejętności zdaniem trzech egzaminów opartych na studium przypadku, które są zwieńczeniem każdego z trzech wymienionych poziomów kwalifikacji, uprawniają studenta do uzyskania członkostwa w CIMA i posługiwania się tytułem CGMA® (*Chartered Global Management Accountant*).

Kolejne etapy kwalifikacji CIMA pozwalają na uzyskanie nowych umiejętności przez studentów, a teoria wzbogacana jest o aspekty jej praktycznego zastosowania i wykorzystania na potrzeby analiz biznesowych i konsultingu. Organizacja CIMA podkreśla, że kwalifikacja jest przygotowaniem do międzynarodowej kariery w biznesie, umożliwiając piastowanie stanowisk kierowniczych w praktycznie każdym sektorze biznesu. Rozpoczęcie zdobywania kwalifikacji oraz członkostwo uprawniają kandydatów do dostępu do bezpłatnych czasopism zawierających aktualne informacje branżowe oraz udziału w wydarzeniach i konferencjach organizowanych przez CIMA. Kontakt z globalną społecznością ekspertów z dziedziny rachunkowości zarządczej oraz dostęp do ofert pracy na całym świecie jest kolejną korzyścią związaną z certyfikacją (2015 *CIMA Professional Qualification Syllabus*, 2014).

W Polsce kwalifikacja CIMA jest coraz bardziej popularna, a liczba studentów w latach 2005–2010 zwiększyła się o 177%. Obecnie organizacja wskazuje, że ma ponad 2742 studentów i 226 członków². Według danych z 2010 r. 15% członków pracuje na stanowisku kontrolera finansowego, 15% zaś na stanowisku dyrektora finansowego.

1.2. Kwalifikacja ACCA

Druga z wymienionych kwalifikacji, przyznawana przez ACCA (the Association of Chartered Certified Accountants), jest kwalifikacją przeznaczoną nie tylko dla kontrolerów finansowych, lecz również dla szerokiego grona specjalistów w obszarze rachunkowości i finansów. ACCA powstała w Londynie w 1904 r. i umożliwia zdobycie kwalifikacji przez specjalistów w zakresie rachunkowości i finansów, a także zrzesza i aktywizuje tę grupę zawodową. Obecnie organizacja ta ma 436 000 studentów i 170 000 członków w 180 krajach świata. Działa ona globalnie, posiada biura w 91 krajach świata i ponad 400 centrów egzaminacyjnych na całym świecie, dzięki czemu jest jedną z najbardziej rozpoznawanych instytucji w obszarze rachunkowości. Misją ACCA jest m.in. zapewnienie i promowanie najwyższych standardów profesjonalnych, etycznych i ładu korporacyjnego w obszarze rachunkowości i finansów, zapewnienie możliwości rozwoju i dostępu do wiedzy dla specjalistów na całym świecie, służenie interesowi publicznemu i bycie globalnym liderem wśród organizacji zrzeszających specjalistów w obszarze rachunkowości i finansów.

Zdobycie kwalifikacji ACCA wymaga zdania 14 egzaminów, wykazania się odpowiednimi kompetencjami (13 spośród puli 20) i praktyką zawodową (minimum 36 miesięcy w obszarze finansów bądź rachunkowości) oraz zaliczenia modułu sprawdzającego znajomość zasad etyki zawodowej. Zakres tematyczny egzaminów jest szeroki i obejmuje zagadnienia związane z rachunkowością finansową i zarządczą, zarządzanie finansami, podatki, audyt, prawo gospodarcze, etykę, ład korporacyjny, zarządzanie ryzykiem, analizy biznesowe; 12 egzaminów w ramach kwalifikacji ACCA jest obowiązkowych, pozostałe dwa są wybierane przez studentów spośród czterech fakultatywnych. Studenci mogą wybierać między zaawansowaną rachunkowością zarządczą, zaawansowanym zarządzaniem finansowym, zaawansowaną rachunkowością podatkową bądź zaawansowanym audytem. Taka struktura kwalifikacji pozwala zdobyć szeroką wiedzę z finansów i rachunkowości, a jednocześnie wyspecjalizować się w danym obszarze, np. wybierając zaawansowaną rachunkowość zarządczą i zaawansowane zarządzanie finansami studenci przygotowują się do wykonywania zawodu specjalisty ds. rachunkowości zarządczej / kontrolera finansowego; wybierając zaawansowany audyt przygotowują się do zdobywania uprawnień biegłego rewidenta. ACCA dopuszcza możliwość zdobycia dyplomów potwierdzających

² Informacje otrzymane 8.05.2014 r. oraz 21.01.2015 r. przez autorkę artykułu od przedstawicieli CIMA po zadaniu zapytania mailowego.

zдание części egzaminów, np. zdanie trzech pierwszych egzaminów pozwala na uzyskanie *ACCA Diploma in Accounting and Business*, czyli dyplomu przygotowującego do wykonywania zawodu technika rachunkowości. Kolejne sześć egzaminów uprawnia do otrzymania *ACCA Advanced Diploma in Accounting and Business*, co można utożsamiać z przygotowaniem do pracy na stanowisku specjalisty ds. rachunkowości. Dopiero zdanie wszystkich egzaminów uprawnia do ubiegania się o tytuł członka ACCA.

Organizacja ACCA podkreśla, że egzaminy w ramach kwalifikacji sprawdzają umiejętności kandydatów w zakresie wymaganym od specjalisty ds. rachunkowości i finansów pracującego w nowoczesnym środowisku biznesowym. Sama forma egzaminów polegająca na rozwiązywaniu *case study* ma na celu weryfikację znajomości zagadnień z rachunkowości i finansów, jednak z uwzględnieniem szerszego otoczenia, w jakim funkcjonują jednostki. Działania ACCA mają także na celu doskonalenie zawodowe członków poprzez organizowanie szkoleń, konferencji czy też warsztatów oraz aktywizowanie środowiska księgowych i finansistów na całym świecie poprzez spotkania integracyjne czy inne wydarzenia.

W Polsce status studenta ma obecnie 3400 osób, zaś członka ponad 1400 osób. Co roku rośnie też liczba osób zajmujących się rachunkowością zarządczą, która wybiera tę kwalifikację. Dane organizacji z 2008 r. pokazują, że 7% członków piastuje stanowisko kontrolera finansowego, ale najwyższy odsetek stanowią dyrektorzy finansowi (41,4% członków w 2008 r.)³.

1.3. Kwalifikacja CMA

Trzecia kwalifikacja – CMA (Certified Management Accountant) wprowadzona w 1972 r. przez Institute of Management Accountants (IMA) jest stosunkowo najmniej popularna w Polsce. Według danych organizacji na całym świecie w 2013 r. 18 000 osób przygotowywało się do egzaminów, zaś ponad 40 000 posiadało tytuł CMA (*CMA Certification*, 2014). W Polsce jest aktualnie tylko 10 członków IMA, w tym sześciu to CMA (*IMA & CMA Presentation*, 2014)⁴.

Program kształcenia jest niezwykle ceniony w Stanach Zjednoczonych i w znacznym stopniu podniósł status zawodowy specjalistów w obszarze rachunkowości zarządczej w tym kraju. Coraz większego znaczenia kwalifikacja ta nabiera również w rejonie Azji i Pacyfiku, Afryki i Środkowego Wschodu, skąd pochodziło dwie trzecie studentów w 2013 r. W Europie organizacja ma zdecydowanie mniej członków, aktualnie około 1000 osób legitymuje się posiadaniem tytułu CMA na tym kontynencie, najwięcej w Holandii, Austrii, Rosji, Turcji, Szwajcarii i Niemczech. Podpisanie

³ Informacje otrzymane 28.04.2014 r. przez autorkę artykułu od przedstawicieli ACCA po zadaniu zapytania mailowego.

⁴ Informacje otrzymane 14.05.2014 r. przez autorkę artykułu od przedstawicieli IMA Europe po zadaniu zapytania mailowego.

umowy partnerskiej między ACCA i IMA oraz otwarcie biura w Zurichu ma na celu wzrost znaczenia kwalifikacji również w Europie (*CMA Certification*, 2014).

Misją IMA jest stworzenie międzynarodowego forum do badań, rozwoju, kształcenia, dzielenia się wiedzą i wspierania najwyższych standardów etycznych i zawodowych w obszarze rachunkowości zarządczej i zarządzania finansami. Organizacja realizuje postawione cele, wydając certyfikat CMA, tworząc sprawnie działającą sieć kontaktów profesjonalnych w środowisku specjalistów ds. rachunkowości zarządczej, prowadząc i wspierając liczne badania w tym obszarze, a także organizując programy edukacyjne i szkoleniowe (*About IMA*, 2014).

Otrzymanie tytułu CMA wymaga oprócz posiadania tytułu zawodowego licencjata i minimum dwuletniego doświadczenia w dziedzinie rachunkowości i zarządzania finansami, zdania także egzaminu składającego się z dwóch części. Pierwsza część: *Planowanie finansowe, dokonania i kontrola* obejmuje m.in. zagadnienia związane z planowaniem, budżetowaniem i prognozowaniem, zarządzanie dokonaniem, zarządzanie kosztami, kontrolę wewnętrzną i etykę zawodu. Część druga: *Podejmowanie decyzji finansowych* koncentruje się na obszarze analizy sprawozdań finansowych, finansów przedsiębiorstw, analizy decyzji i zarządzaniu ryzykiem, decyzji inwestycyjnych oraz etyce zawodowej. Każda część egzaminu trwa cztery godziny i zawiera test wielokrotnego wyboru i dwa pytania opisowe. Organizacja IMA szacuje czas przygotowania do każdej z części na 100–150 godzin. Oprócz wskazanych wymagań członka IMA obowiązują standardy etyki zawodowej opisane w *IMA's Statement of Ethical Professional Practice* (*CMA Certification*, 2014). Certyfikacja CMA wymaga od studentów poznania wszystkich zagadnień niezbędnych do pełnienia funkcji zawodowych w obszarze rachunkowości i finansów w organizacjach działających w globalnej gospodarce, a także zdobycia umiejętności mających zapewnić sukces zawodowy (Fuller i in., 2011).

Należy podkreślić, że struktura i wymagania wszystkich omówionych kwalifikacji są na bieżąco uaktualniane tak, aby dostosować umiejętności i wiedzę studentów do potrzeb i wymagań rynku pracy, a także zmian, jakie zachodzą w dziedzinie rachunkowości i finansów oraz w warunkach funkcjonowania organizacji. Sylabusy CIMA podlegają przeglądowi co pięć lat, również ACCA wprowadza często (nawet co dwa, trzy lata) zmiany w obszarach, które podlegają egzaminowaniu. Kwalifikacja CMA przeszła gruntowną zmianę od 1972 r. – teraz składają się na nią dwa egzaminy, wcześniej było to pięć egzaminów, a od 1991 r. egzamin był czteroczęściowy.

Choć aspekty etyki zawodowej były od początku funkcjonowania każdej kwalifikacji istotnym elementem sylabusów bądź programów certyfikacji, to w ostatnim dziesięcioleciu XXI wieku zajmują szczególnie ważne miejsce. Taka sytuacja jest wynikiem utraconego zaufania do zawodu księgowego w wyniku licznych przypadków oszustw księgowych notowanych w ostatnich latach. Nacisk położony na kwestie etyczne w międzynarodowych kwalifikacjach jest szczególnie ważny i czyni je bardzo wartościowymi, gdyż większość kursów czy studiów kształcących księgowych bądź kontrolerów finansowych podchodzi do tych kwestii niezwykle pobieżnie.

2. Przegląd badań w zakresie międzynarodowych kwalifikacji w obszarze rachunkowości i finansów

Choć międzynarodowe kwalifikacje zawodowe oraz instytucje certyfikujące zawód specjaliści ds. rachunkowości zarządczej odgrywają ogromną rolę w rozwoju zawodu i kształtowaniu rangi specjalistów na całym świecie, ich działalność oraz wymogi są przedmiotem niewielu badań naukowych. Praktycznie wszystkie badania koncentrują się na certyfikacji w obszarze szeroko rozumianych finansów i rachunkowości.

Najczęściej poruszane zagadnienia w badaniach nad międzynarodowymi certyfikatami w obszarze rachunkowości i finansów dotyczą wymagań, jakie są stawiane przed kandydatami, a także porównania tych wymagań z zawartością programów nauczania na studiach kształcących w obszarze finansów i rachunkowości (Fuller i in., 2011; de With, 2012, Coe i Delaney, 2008). Ponadto analizy zawartości sylabusów instytucji certyfikujących i wymagań egzaminacyjnych stawianych przed potencjalnymi kandydatami, a w szczególności zmiany w tym zakresie na przestrzeni ostatnich 20 lat dostarczają niezwykle cennych informacji o profilu kształcenia omawianej grupy specjalistów (m.in. Van Zante, 2005, 2010). Należy również podkreślić, że instytucje certyfikujące same prowadzą badania bądź wspierają wysiłki naukowców na całym świecie m.in. w zakresie narzędzi i metod rachunkowości zarządczej stosowanych przez globalne organizacje (2003 *Survey of Management Accounting*, 2003) czy umiejętności wymaganych od specjalistów ds. rachunkowości zarządczej (m.in. Montano, 2001).

Lori Fuller i współpracownicy (2011) porównują wymagania stawiane przed kandydatami zdającymi egzaminy CMA z zawartością sylabusów na studiach licencjackich w zakresie rachunkowości i finansów, magisterskich w obszarze rachunkowości oraz MBA (*Master of Business Administration*) w Stanach Zjednoczonych. Przeprowadzone analizy mają pomóc uczelniom we wprowadzeniu zmian w programach nauczania na tych kierunkach w celu lepszego przygotowania studentów do egzaminów CMA.

Elbert de With (2012) opisuje proces tworzenia studiów podyplomowych, których celem jest zdobycie CMA. Takie studia uruchomiono na Vrije University w Amsterdamie w 1991 r. i cieszą się one ogromnym zainteresowaniem studentów, kształcą kontrolerów finansowych, którzy znajdują zatrudnienie w korporacjach transnarodowych na całym świecie. Omawiane studia wnoszą ogromny wkład w kształcenie specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w krajach Beneluksu i integrację tego środowiska w rejonie.

Martin Coe i John Delaney (2008) koncentrują się na wpływie kwalifikacji dostępnych w Stanach Zjednoczonych na kształcenie w obszarze rachunkowości w tym kraju. Autorzy badają m.in., czy *college* i uniwersytety kształcące specjalistów ds. rachunkowości w USA posiadają akredytację organizacji certyfikujących zawód księgowego, czy programy nauczania zawierają zagadnienia wymagane przez poszczególne kwalifikacje i w jakim stopniu przygotowują do uzyskania certyfikatów. Artykuł

zawiera interesujące wnioski, że CMA to kwalifikacja nabierająca coraz większego znaczenia, a duża część badanych kursów i sylabusów tych kursów była tak skonstruowana, aby obejmować zagadnienia wymagane od studentów CMA. Akademicy i studenci uważają tę kwalifikację za najbardziej uniwersalną i najlepiej przygotowującą do wykonywania zawodu w obszarze rachunkowości.

Neal R. Van Zante (2010) dokonuje analizy zmian, jakie zaszły w kwalifikacji CMA od 1972 r., kiedy odbył się pierwszy egzamin w ramach tej kwalifikacji. Autor bierze pod uwagę sposób organizacji samego egzaminu oraz zawartość sylabusu i wymagania stawiane przed kandydatami. Wskazuje on, że najnowszy format egzaminu i treści programowe w znacznym stopniu gwarantują wysoki poziom umiejętności przyszłych specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w obszarze planowania finansowego, analiz, kontroli oraz wsparcia dla podejmowania decyzji. Co więcej, sama koncepcja kwalifikacji CMA pozwala pracodawcom na lepsze planowanie ścieżki rozwoju kariery pracowników działów finansowo-księgowych (Van Zante, 2005, s. 24).

Stuart McChlery i Catriona Paisey (2003) przeprowadzają ciekawe badania ankietowe, które miały na celu weryfikację, jak program poprawy jakości kształcenia wprowadzony przez organizację CIMA pod nazwą *Jakość przez partnerstwo* (*Quality through Partnership*) został oceniony przez uniwersytety prowadzące kursy przygotowujące do egzaminów CIMA lub studia podyplomowe w tym obszarze, a także, jakie korzyści przyniósł tym organizacjom. Badane uniwersytety pozytywnie oceniły program, zaznaczając, że przyczynił się on do poprawy jakości kształcenia specjalistów CIMA. Uczelnie uznały model dobrych praktyk opracowany przez CIMA za przydatny, a sam program przyniósł im również korzyści marketingowe. Program miał jednak bardziej charakter ewolucyjny niż rewolucyjny, gdyż korzyści powstawały w okresie 10 lat. Autorzy sugerują zastosowanie koncepcji *Jakość przez partnerstwo* opracowanej przez CIMA w celu zapewnienia jakości edukacji dla innych studiów i programów kształcenia, nie tylko dla CIMA.

W ostatnim dziesięcioleciu także w krajach Europy Środkowo-Wschodniej tematyka kwalifikacji w obszarze rachunkowości jest przedmiotem dyskusji i badań.

Robert McGee dokonuje przeglądu programów certyfikacji na obszarze Rosji, Ukrainy, Mołdawii i Centralnej Azji. Najbardziej popularne międzynarodowe kwalifikacje w badanym regionie to CPA (*Certified Public Accountant* – kwalifikacja IMA), CMA oraz ACCA. Choć kandydaci posiadający certyfikaty międzynarodowe są niezwykle wysoko cenieni na rynkach pracy w tych krajach, w dalszym ciągu największą barierą w zdobyciu tych kwalifikacji są problemy językowe. Autor podkreśla, jak ważna jest certyfikacja zawodu księgowego w tym regionie dla zwiększenia wiarygodności sprawozdań finansowych i podniesienia jakości informacji finansowej.

W Polsce międzynarodowe kwalifikacje w obszarze rachunkowości zarządczej, w szczególności CMA, zostały szeroko umówione przez A. Szychtę (2005, 2011). Autorka zwraca uwagę na wymagania stawiane przed kandydatami na kontrolerów

finansowych przez IMA, ze szczególnym uwzględnieniem aspektów etycznych wymaganych w ramach kwalifikacji CMA (Szychta, 2005). Na podstawie charakterystyki wymagań kwalifikacyjnych stawianych w ramach certyfikacji CMA przez IMA przywołana autorka podejmuje też próbę ukazania zmian w postrzeganiu roli specjalistów ds. rachunkowości zarządczej w krajach anglojęzycznych (Szychta, 2011). Z kolei K. Świetla (2012) omawia m.in. międzynarodowe kwalifikacje w dziedzinie rachunkowości, a E. Walińska i M. Michalak (2013) w swoim opracowaniu koncentrują się na akredytacji polskich uczelni wyższych przez profesjonalne organizacje rachunkowości w kontekście deregulacji zawodu.

3. Postrzeganie międzynarodowych kwalifikacji przez studentów, uczelnie wyższe i pracodawców – badania własne w Polsce

Badanie postrzegania i wpływu międzynarodowych kwalifikacji zostało przeprowadzone w trzech etapach. Najpierw w celu sprawdzenia, czy pracodawcy uważają międzynarodowe certyfikaty za niezbędną kwalifikację do wykonywania zawodu kontrolera finansowego / specjalisty ds. rachunkowości zarządczej, dokonano przeglądu aktualnych ofert pracy i wymagań stawianych przez pracodawców. Ważna część badania dotyczy procesów akredytacji przez zagraniczne instytucje uczelni w Polsce, co ma zapewnić jak najwyższy poziom kształcenia kandydatów na stanowiska specjalisty ds. rachunkowości zarządczej. Ostatni etap to badanie ankietowe przeprowadzone wśród studentów kierunków „Finanse i rachunkowość” na jednym z wydziałów uczelni publicznej, w celu zbadania wiedzy studentów o kwalifikacjach i oceny przez nich tych kwalifikacji z punktu widzenia wpływu na ich karierę zawodową. Tak zaplanowane badanie pozwoli na zweryfikowanie postawionej hipotezy badawczej, że międzynarodowe kwalifikacje mają znaczenie dla rozwoju badanej grupy zawodowej.

3.1. Postrzeganie międzynarodowych kwalifikacji przez pracodawców

W tej części przeprowadzonego badania analizie zostały poddane ogłoszenia o pracę na stanowiskach realizujących zadania i funkcje z obszaru rachunkowości zarządczej / controllingu, które ukazywały się na jednym z najbardziej popularnych portali internetowych www.pracuj.pl w okresie od 1.03.2014 r. do 30.05.2014 r. Łącznie w tym okresie ukazały się 203 oferty pracy w obszarze rachunkowości zarządczej / controllingu.

W badaniu uwzględniono oferty, które zostały wskazane przez umieszczającego ofertę jako dotyczące obszaru rachunkowości zarządczej / controllingu. Najwięcej ofert pracy dotyczyło stanowisk takich, jak kontroler finansowy (71 ofert pracy), specjalista ds. controllingu (45 ofert pracy), analityk biznesowy i finansowy (31 ofert),

kontroler biznesowy (9 ofert). W związku z faktem, że przedsiębiorstwa stosują bardzo zróżnicowane nazwy dla opisanego stanowiska pracy w obszarze rachunkowości zarządczej, każda oferta została przeanalizowana z punktu widzenia zakresu obowiązków. Analiza taka pozwoliła wybrać te oferty, w których poszukiwano pracowników mających realizować zadania i funkcje rachunkowości zarządczej, bez względu na nazwę stanowiska. Wybrane do próby oferty dotyczą stanowisk specjalistycznych, wykluczono stanowiska pomocnicze, asystenta bądź juniorskie.

109 ogłoszeń dotyczyło stanowisk w firmach nieprodukcyjnych (w tym 22 z centrów usług wspólnych SSC), zaś 94 w firmach produkcyjnych. Zdecydowana większość ofert to oferty przedsiębiorstw z kapitałem zagranicznym, tylko 28 ofert to oferty firm z polskim kapitałem. Tabela 1 zawiera podstawową charakterystykę firm, z których pochodziły badane oferty.

Tabela 1. Charakterystyka firm, z których pochodziły oferty pracy

Wyszczególnienie	Firmy nieprodukcyjne	Firmy produkcyjne	Razem
Kapitał polski	15	13	28
Kapitał zagraniczny	94	81	175
	109	94	203

Źródło: opracowanie własne.

Przeprowadzona analiza wymagań stawianych kandydatom pokazała, że międzynarodowe kwalifikacje nie są kluczowym elementem ocenianym w procesie rekrutacji. Tylko 22 oferty pracy (w tym 11 pochodziło z firm produkcyjnych, sześć nieprodukcyjnych handlowych, a pięć z centrum usług wspólnych) z 203 przebadanych zawierało w oczekiwaniach wobec poszukiwanych kandydatów posiadanie międzynarodowej kwalifikacji. Należy zauważyć, że wszystkie te oferty pochodziły z firm zagranicznych. Żadna z tych ofert nie wskazywała jednoznacznie, o jaką kwalifikację chodzi. Zazwyczaj pracodawcy formułowali to wymaganie jako „ACCA, CIMA bądź podobne międzynarodowe kwalifikacje w obszarze rachunkowości i finansów”. W kilku ofertach już samo rozpoczęcie starań o członkostwo, a więc posiadanie statusu studenta wskazane było jako dodatkowy atut kandydata. Nie można stwierdzić jednoznacznie, że posiadanie międzynarodowych certyfikatów jest szczególnie istotne dla któregoś ze stanowisk, np. stanowisk kierowniczych bądź specjalistycznych. Oferty, w których jako wymaganie wskazywano zagraniczny certyfikat, dotyczyły bowiem stanowisk kontrolera finansowego (dziewięć ofert), analityka finansowego (trzy oferty), ale także specjaliści ds. raportowania i controllingu (jedna oferta) czy kierownika działu controllingu. Wiąże się to najprawdopodobniej z faktem, że stanowisko kontrolera finansowego często jest stanowiskiem kierowniczym, choć nazwa nie zawiera słowa „kierownik”. Tabela 2 zawiera oferty, które wymagały posiadania międzynarodowych kwalifikacji.

Tabela 2. Stanowiska w obszarze rachunkowości zarządczej, na które poszukiwano kandydatów legitymujących się posiadaniem kwalifikacji międzynarodowych

Stanowisko	Firmy nieprodukcyjne (handlowe)	Firmy produkcyjne	Centra usług wspólnych (SSC)	Razem
Kontroler finansowy	2	4	3	9
Analitik finansowy	1	2		3
Analitik biznesowy		1	1	2
Kontroler biznesowy			1	1
Kontroler kosztów materiałowych i łańcucha dostaw		1		1
Analitik ds. analizy finansowej projektów	1			1
Specjalista ds. raportowania i controllingu		1		1
<i>Business controller</i>	1			1
Kierownik / dyrektor działu controllingu		2		2
<i>Country controller</i>	1			1
Razem	6	11	5	22

Źródło: opracowanie własne.

Podsumowując, można stwierdzić, że tylko 10% ofert pracy w obszarze rachunkowości w badanym okresie jako jedno z wymagań wskazywało posiadanie międzynarodowych kwalifikacji lub przynajmniej statusu studenta zdobywającego takie kwalifikacje. Wszystkie te oferty pochodziły z firm z kapitałem zagranicznym. Warto podkreślić, że w tym okresie łącznie ukazało się 559 ofert pracy w obszarze rachunkowości i finansów, w tym 67 jako atut bądź wymaganie określało ACCA, CIMA bądź inną kwalifikację. Oznacza to, że choć kwalifikacje te są znane na rynku pracy, a pracownicy z tymi kwalifikacjami są cenieni, to pracodawcy nie traktują tych kwalifikacji jako wymogu koniecznego do podjęcia pracy w obszarze rachunkowości i finansów. Chociaż międzynarodowe kwalifikacje są coraz popularniejsze w Polsce, o czym świadczy rosnąca liczba studentów, to zainteresowanie nimi pracodawców jest mniejsze niż np. w krajach Europy Zachodniej czy Stanach Zjednoczonych.

Poważnym ograniczeniem przeprowadzonego badania jest fakt, że na podstawie przeanalizowanych ofert nie można dokonać uogólnienia wniosków na całą populację pracodawców w Polsce. Sytuacja jest niezwykle dynamiczna i zmienia się praktycznie każdego dnia. Należałoby poszerzyć okres i zakres badania, obserwując pojawiające się oferty przez przynajmniej jeden rok i uwzględniając m.in. inne portale, na których ukazują się ogłoszenia o pracę. Ciekawe wnioski można byłoby zapewne uzyskać poprzez porównanie z innymi krajami Unii Europejskiej.

3.2. Postrzeganie międzynarodowych kwalifikacji przez uczelnie wyższe i studentów

W Polsce osoby chcące zajmować się rachunkowością zarządczą mogą zdobywać wykształcenie w tym zakresie na studiach licencjackich i magisterskich na kierunku *Finanse i rachunkowość* bądź pokrewnych oraz na studiach podyplomowych.

W roku akademickim 2013/2014 studenci mogli rozpocząć studia pierwszego stopnia na kierunku *Finanse i rachunkowość* (FiR) oferowanym przez 56 ośrodków akademickich bądź wydziałów. Kierunki *Rachunkowość*, następnie *Finanse, rachunkowość, ubezpieczenia* oraz *Finanse, inwestycje, rachunkowość* (studia pierwszego stopnia) są w ofercie tylko jednego ośrodka akademickiego w Polsce. Na pierwszym stopniu studiów tylko jedna uczelnia przygotowała kierunek *Rachunkowość i controlling*. W przypadku studiów drugiego stopnia 25 ośrodków akademickich bądź wydziałów oferuje kierunek *Finanse i rachunkowość*. Kierunki *Finanse, rachunkowość, ubezpieczenia* oraz *Finanse, inwestycje, rachunkowość* ma w ofercie tylko jedna uczelnia, zaś *Rachunkowość i controlling* – dwie.

Powyższa analiza wskazuje, że oferta nauczania w obszarze rachunkowości i finansów jest stosunkowo szeroka w Polsce. Studenci mają znaczny wybór ośrodków akademickich na terenie całego kraju, w tym zarówno uczelni publicznych, jak i niepublicznych. Nieco mniej uczelni oferuje studia drugiego stopnia, jednakże liczba 29 instytucji wydaje się wystarczająca (Zarzycka, 2014).

Taka duża konkurencja w zakresie kształcenia powoduje, że uczelnie wyższe dostrzegają znaczenie międzynarodowych kwalifikacji w obszarze rachunkowości i finansów, a także nawiązują współpracę z zagranicznymi instytucjami certyfikującymi. Współpraca może przybrać formę akredytowania kierunków studiów bądź tworzenia nowych ścieżek kształcenia wspólnie z zagraniczną instytucją, ewentualnie pod jej patronatem. Akredytacja międzynarodowej instytucji zwiększa prestiż studiów i jest dowodem, że program danego kierunku studiów odpowiada najwyższym światowym standardom. Nowe specjalności czy przedmioty uruchamiane pod patronatem międzynarodowej instytucji przyciągają studentów i czynią studiowanie na danym kierunku bardziej atrakcyjnym. Współpraca z międzynarodowymi organizacjami pozwala na uzyskanie przez studentów danego kierunku zwolnień z wybranych egzaminów w ramach certyfikacji, co poprawia ich sytuację na rynku pracy i zwiększa szanse na otrzymanie ciekawych ofert zatrudnienia.

W latach 2012–2015 dziewięć polskich uczelni uzyskało akredytację ACCA dla swoich kierunków studiów (16 akredytowanych kierunków), podczas gdy cztery uczelnie uruchomiły kursy bądź nowe ścieżki kształcenia pod patronatem CIMA. Kilka innych uczelni współpracuje aktualnie z organizacjami ACCA i CIMA, toteż wkrótce spodziewane jest otrzymanie przez nie akredytacji bądź uruchomienie nowych kursów nauczania w obszarze rachunkowości i finansów. Proces akredytowania przez ACCA polega na porównaniu zawartości sylabusów dla danych przedmiotów z treściami wymaganymi podczas egzaminów ACCA. Sposób egzaminowania na uczelni wymaga również dostosowania do standardów ACCA (znaczną część egzaminu powinna mieć

formę obszernych zadań typu *case study*, a czas jego trwania powinien wynosić około trzech godzin). Uzyskanie akredytacji pozwala studentom tych kierunków na uzyskanie zwolnień z części egzaminów ACCA na podstawie zaliczeń zdobywanych w trakcie studiów. Tym samym kończąc studia, nie tylko legitymują się oni dyplomem uczelni wyższej, ale rozpoczętą kwalifikacją ACCA. Tabela 3 zawiera szczegóły dotyczące akredytacji polskich uczelni przez ACCA na 20.01.2015 r.

Tabela 3. Uczelnie w Polsce akredytowane przez ACCA
(bez studiów podyplomowych)

Nazwa uczelni	Kierunek	Liczba przysługujących zwolnień
Akademia L. Koźmińskiego	BBA <i>Finance and Accounting</i>	7
	Studia pierwszego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i> , specjalność <i>Rachunkowość, finanse i skarbowość</i>	6
	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i> , specjalność <i>Rachunkowość i sprawozdawczość finansowa</i> lub <i>Audyt i kontrola zarządcza</i>	7
Politechnika Białostocka	Studia drugiego stopnia <i>Rachunkowość i zarządzanie finansami ACCA</i>	9
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	Studia drugiego stopnia <i>Finance and accounting</i>	9
	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i>	9
	Studia pierwszego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i>	7
Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i> , specjalność <i>Rachunkowość ACCA</i>	9
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i>	8
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i> , specjalność <i>Rachunkowość międzynarodowa</i>	7
	Studia pierwszego stopnia <i>Finanse i rachunkowość – Rachunkowość i auditing</i>	5
Uniwersytet Gdański	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i> , specjalność <i>Rachunkowość ACCA</i>	9
	Studia drugiego stopnia <i>Ekonomia – Finanse w przedsiębiorstwach</i>	9
Uniwersytet Łódzki	Studia drugiego stopnia <i>Finanse i rachunkowość</i> , specjalność <i>Rachunkowość i zarządzanie finansami</i>	6
	Studia pierwszego stopnia <i>Rachunkowość</i>	5
Uniwersytet Warszawski	Studia drugiego stopnia <i>Finanse, rachunkowość, ubezpieczenia – grupa specjalizacyjna ACCA</i>	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie <http://www.accapolska.pl/ACCA-na-uczelniach/Akredytowane-uczelnie> (dostęp 20.01.2015).

Ciekawą formą współpracy w zakresie certyfikacji zawodowej jest tworzenie specjalności pod patronatem zagranicznych instytucji profesjonalnych. W Polsce cztery uczelnie uruchomiły specjalności wspólnie z organizacją CIMA, które zawierają treści zgodne z wymaganiami CIMA i umożliwiają zdobycie certyfikatów CIMA już w trakcie studiów. Specjalności te wymagają zdawania egzaminów w języku angielskim, co jest dodatkowym atutem, gdyż potwierdza dobrą znajomość języka obcego studentów kończących specjalność.

Warto zauważyć, że procesy akredytacji oraz nowe specjalności są skierowane do szerokiego grona studentów kierunków kształcących w dziedzinie rachunkowości i finansów. Żaden z tych programów nie koncentruje się na kształceniu specjalistów ds. rachunkowości zarządczej / controllingu.

Tabela 4. Specjalności oferowane na uczelniach wyższych w Polsce we współpracy z CIMA

Uczelnia wyższa	Nazwa specjalności	Rodzaj studiów	Dyplom
Szkoła Główna Handlowa w Warszawie	<i>SGH & CIMA Certificate in Business Accounting</i>	Pierwszy stopień	<i>CIMA Certificate in Business Accounting</i>
	<i>SGH & CIMA Diploma in Management Accounting</i>	Drugi stopień kierunku <i>Finanse i rachunkowości</i> oraz <i>Zarządzanie</i>	<i>CIMA Diploma in Management Accounting</i>
	<i>SGH & CIMA Advanced Diploma in Management Accounting</i>	Drugi stopień kierunku <i>Finanse i rachunkowości</i>	<i>CIMA Advanced Diploma in Management Accounting</i>
Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie	<i>UEK – CIMA</i>	Pierwszy stopień kierunku <i>Finanse i Rachunkowość</i>	<i>CIMA Certificate in Business Accounting</i>
Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu	<i>UEP & CIMA CBA</i>	Pierwszy stopień kierunku <i>Finanse i Rachunkowość Biznesu</i>	<i>CIMA Certificate in Business Accounting</i>
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu	<i>UE & CIMA Certificate in Business Accounting</i>	Bachelor Studies in Finance	<i>CIMA Certificate in Business Accounting</i>

Źródło: opracowanie własne na podstawie materiałów uczelni wyższych (stan na 20.01.2015)

Jak wskazują powyższe informacje, procesy akredytacji i międzynarodowej współpracy w tym obszarze uczelni wyższych w Polsce są coraz bardziej powszechne. Wynika to głównie ze światowych trendów obserwowanych w edukacji oraz presji samych studentów zainteresowanych takimi kwalifikacjami. Także konkurencja między uczelniami i walka o studentów, których liczba w najbliższych latach będzie ulegać zmniejszeniu są czynnikami skłaniającymi do poprawy jakości kształcenia i oferowania

studentom nie tylko dyplomu uczelni wyższej, ale również certyfikatów profesjonalnych organizacji rachunkowości. Bez wątpienia inicjatywy te przyczyniają się do dostosowania oferty dydaktycznej uczelni do potrzeb globalnego rynku pracy, zwiększając szanse studentów na otrzymanie ciekawej oferty zatrudnienia i rozwój zawodowy nie tylko w Polsce, ale w wielu krajach np. Europy Zachodniej. Oprócz wiedzy z obszaru finansów i rachunkowości kandydaci posiadają bowiem także doskonałą znajomość języka angielskiego, ze szczególnym uwzględnieniem słownictwa branżowego.

Ostatni etap badania dotyczył rozpoznawalności międzynarodowych kwalifikacji przez studentów w Polsce i miał na celu sprawdzenie, jakimi kwalifikacjami zainteresowani są studenci, którzy rozpoczęli już pracę zawodową w obszarze rachunkowości zarządczej bądź zainteresowani są taką ścieżką kariery zawodowej. W maju 2014 r. przeprowadzono badanie ankietowe wśród 616 studentów pierwszego i drugiego stopnia kierunków *Finanse i rachunkowość* oraz *Rachunkowość* (studia stacjonarne i niestacjonarne) na jednej z uczelni państwowych w Polsce. Do dalszych analiz wybrano tylko tych studentów, którzy rozpoczęli pracę w dziedzinie rachunkowości zarządczej (27 osób) bądź deklarują, że są zainteresowani podjęciem takiej pracy (33 osoby). Łącznie wybrano 60 osób. Na pytanie, czy są one zainteresowane zdobywaniem międzynarodowych kwalifikacji zawodowych, 39 osób odpowiedziało twierdząco, przy czym 18 przyznało, że tylko wtedy, kiedy będzie wymagać od nich tego pracodawca. Jedna osoba wskazała, że ma już wystarczającą wiedzę w obszarze rachunkowości, cztery zaś uważają, że kwalifikacja nie będzie im potrzebna w karierze zawodowej. 16 osób nie jest jeszcze w stanie stwierdzić, czy w przyszłości zainteresują się taką kwalifikacją.

Na pytanie, jakie uprawnienia chcieliby zdobyć badani studenci, zdecydowana większość wskazała, że zainteresowana jest pełną kwalifikacją ACCA (17 osób) bądź *Diploma in Accounting and Business ACCA* (13 osób), sześć osób wybrało CIMA, zaś trzy osoby CMA. Bardzo istotne jest to, iż mając możliwość podania innych uprawnień zawodowych, które chcieliby zdobyć studenci w przyszłości, aż 40 badanych osób wskazało certyfikaty zawodowe Stowarzyszenia Księgowych w Polsce (SKwP).

Wśród trudności, jakie widzą studenci w związku ze zdobywaniem międzynarodowych kwalifikacji, najczęściej wymieniano wysokie koszty uzyskania certyfikatów (33 osoby) i obawy o problemy językowe (35 osób). Koszt certyfikacji ACCA, przy założeniu, że korzysta się z kursów przygotowujących do egzaminu, może wynieść 25–30 tysięcy zł. Bardzo często pracodawcy partycypują w tych kosztach bądź kandydaci przygotowują się do nich we własnym zakresie. Inne wskazywane trudności to duża czasochłonność (12 osób) i obszerny zakres materiału (pięć osób).

Na podstawie przeprowadzonych badań można zauważyć, że studenci, którzy rozpoczęli już pracę w obszarze rachunkowości zarządczej bądź planują taką karierę w przyszłości, zdają sobie sprawę, iż kwalifikacje mogą wzmocnić ich pozycję na rynku pracy i dlatego deklarują ich zdobywanie. Badani studenci powielają zachowania

swoich starszych kolegów i wskazują ACCA jako najbardziej pożądaną kwalifikację, choć nie jest ona bezpośrednio przeznaczona dla specjalistów ds. rachunkowości zarządczej czy controllingu. Duża aktywność organizacji ACCA w Polsce sprawia, że jest ona dobrze rozpoznawana i coraz bardziej popularna także wśród studentów polskich uczelni. Wskazanie przez studentów uprawnień zawodowych ACCA i poszczególnych stopni certyfikacji zawodowej SkwP jako szczególnie istotnych dla nich wynika z faktu, że postrzegają oni wiedzę z szeroko rozumianej rachunkowości i finansów jako niezbędną do wykonywania zawodu specjalisty ds. rachunkowości zarządczej.

Podsumowanie

Przeprowadzone badanie wskazuje, że międzynarodowe kwalifikacje mają znaczenie dla rozwoju badanej grupy zawodowej. Zagraniczne kwalifikacje w dziedzinie rachunkowości i finansów cieszą się coraz większym zainteresowaniem wśród studentów planujących karierę w obszarze rachunkowości zarządczej, specjalistów ds. rachunkowości zarządczej oraz pracodawców w Polsce. Choć ich posiadanie nie jest wymogiem koniecznym do podjęcia pracy w zawodzie, to są one elementem przewagi konkurencyjnej potencjalnych kandydatów i dowodem na posiadanie wysokich kwalifikacji w zakresie rachunkowości i finansów oraz dobrej znajomości języka angielskiego. Dzięki omówionym certyfikatom rosną szanse kandydatów na zdobycie pracy nie tylko w Polsce, ale przede wszystkim w zagranicą, m.in. w Wielkiej Brytanii czy Stanach Zjednoczonych. Popularność międzynarodowych kwalifikacji w Polsce wynika także z faktu, że niewiele uczelni oferuje w Polsce solidne studia z obszaru rachunkowości i finansów w języku angielskim. Zdobycie międzynarodowych kwalifikacji jest również znakomitą alternatywą dla podjęcia studiów podyplomowych w dziedzinie rachunkowości.

Tak duża liczba studentów zdobywających wspomniane kwalifikacje w Polsce wynika też z potrzeby instytucjonalnego wsparcia dla kształtowania zawodu specjalisty ds. rachunkowości zarządczej i planowania kariery zawodowej w tym obszarze. Jak już zostało wspomniane we wstępie do artykułu, w Polsce nie działa żadna organizacja zrzeszająca specjalistów ds. rachunkowości zarządczej. Specjaliści ci poszukują instytucji, które będą wspierać ich rozwój zawodowy i umożliwić nawiązanie kontaktów z innymi przedstawicielami tej profesji.

Bez wątpienia niezwykle pozytywnym aspektem jest fakt nawiązania współpracy przez polskie uczelnie wyższe z zagranicznymi instytucjami certyfikującymi. W dłuższej perspektywie przyczyni się to do zwiększenia jakości kształcenia i nawiązania współpracy międzynarodowej w obszarze edukacji i nauki.

Tematyka wpływu międzynarodowych kwalifikacji w obszarze rachunkowości jest obszarem ciekawym i wymagającym dalszych badań. Szczególnie interesującym zagadnieniem jest analiza wpływu procesów akredytacyjnych na jakość kształcenia

w zakresie rachunkowości i finansów w uczelniach wyższych w Polsce. Również aktywizacja środowiska rachunkowców w Polsce i ich wpływ na kształtowanie rangi zawodu przez tego typu organizacje jest ważnym tematem badawczym.

Literatura

- Fuller L., Hargadon J., Lawson R., Smith C. (2011), *The CMA exam: how well does it align with typical undergraduate and graduate business programs?*, „Management Accounting Quarterly”, vol. 13, no. 1.
- Coe M., Delaney J. (2008), *The impact of certifications on accounting education*, „Strategic Finance”, July, s. 47–51.
- De With E. (2012), *The Dutch way*, „Strategic Finance”, September, s. 49–53.
- IMA & CMA Presentation for Universities (2014), materiały informacyjne Institute of Management Accountant, May, Zurich.
- McChlery S., Paisey C. (2003), *Quality in professional education in the UK – the CIMA experience*, „Accounting Education”, vol. 12 (2), s. 197–225.
- McGee R.W. (2005), *Accounting certification in transition economies: recent developments in Russia, Ukraine, Moldova and Central Asia*, paper presented at the 17th Annual Meeting of the International Academy of Business Disciplines, 7–10 April, Pittsburgh, PA.
- Montano J.L.A., Anes J.A.D., Hassall T., Joyce J. (2001), *Vocational skills in the accounting professional profile: the Chartered Institute of Management Accountants (CIMA) employers' opinion*, „Accounting Education”, vol. 10 (3), s. 299–313.
- Szychta A. (2011), *Rachunkowość zarządcza jako działalność zawodowa w kontekście doświadczeń zagranicznych*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 62 (118), SKwP, Warszawa, s. 289–312.
- Szychta A. (2005), *Rola współczesnych specjalistów do spraw rachunkowości zarządczej w świetle ewolucji jej zakresu i metod*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 25 (81), SKwP, Warszawa, s. 80–107.
- Świetla K. (2012), *Certyfikaty z dziedziny rachunkowości, ich różnorodność oraz wymogi formalne warunkujące uzyskanie uprawnień*, [w:] D. Dziawgo (red.), *Rachunkowość. Dydaktyka i certyfikacja zawodu księgowego*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń, s. 153–168.
- Van Zante N.R. (2010), *IMA's Professional Certification Program has changed*, „Management Accounting Quarterly”, vol. 11, no. 4, s. 22–25.
- Van Zante N.R. (2005), *IMA's Professional Certification Program*, „Management Accounting Quarterly”, vol. 6, no. 2, s. 48–51.
- Walińska E., Michalak M. (2013), *Akredytacja uczelni wyższych przez profesjonalne organizacje rachunkowości w warunkach deregulacji zawodu księgowego*, „Folia Pomeranae Universitatis Technologiae Stetinensis. Oeconomica”, 303 (72), s. 205–220.
- Zarzycka E. (2014), *Kształcenie w obszarze rachunkowości zarządczej / controllingu na studiach I i II stopnia*, *Finanse i rachunkowość w Polsce*, „Zeszyty Teoretyczne Rachunkowości”, t. 79 (135), SKwP, Warszawa, s. 215–233.

Źródła internetowe

- 2015 CIMA Professional Qualification Syllabus (2014), <http://www.cimaglobal.com/Documents/Student%20docs/2015-syllabus/CIMA-2015-professional-qualification-syllabus.pdf> (dostęp 01.05.2014).
- About IMA (2014), http://www.imanet.org/about_ima/our_mission.aspx (dostęp 08.05.2014).
- CMA Certification (2014), http://www.imanet.org/cma_certification.aspx (dostęp 08.05.2014).
- Institute of Management Accountants and Ernst & Young (2003), *2003 Survey of Management Accounting*, Ernst & Young, LLP, http://www.imanet.org/PDFs/Secure/Member/Research/IMA_Sponsored_Studies/2003_Survey_of_Mgt_Accting_EandY.pdf (dostęp 21.03.2014).
- Witaj w CIMA Polska (2014), <http://www.cimaglobal.com/Our-locations/Poland/Witaj-w-CIMA-Polska/CIMA--midzynarodowa-profesjonalna-kwalifikacja-zawodowa/> (dostęp 08.05.2014).